

Ad Astra

Asociație a cercetătorilor români din întreaga lume
www.ad-astra.ro • office@ad-astra.ro
Înregistrată cu nr. 74/2002 la Judecătoria Cluj-Napoca

Sugestii privind metodologia de evaluare a instituțiilor de învățământ superior, elaborată de ARACIS

Asociația Ad Astra

30 octombrie 2006

O evaluare unitară a universităților din România, aliniată bunelor practici internaționale, și care să determine creșterea calității învățământului superior românesc, este extrem de necesară. Metodologia recent elaborată de ARACIS ar trebui să reprezinte un pas important spre acest deziderat. În cele ce urmează, dorim să oferim niște sugestii de îmbunătățire a acestei metodologii. Rugăm MEdC / ARACIS să ia în considerare aceste sugestii, având în vedere că:

- elaborarea metodologiei nu a respectat prevederile Legii nr. 52 / 2003 privind transparența decizională, conform căreia orice act emis sau adoptat de o autoritate publică, cu aplicabilitate generală, trebuie supus dezbaterii publice, inclusiv prin publicarea pe internet, cu cel puțin 30 de zile înainte de adoptarea sa;
- versiunea actuală a metodologiei nu respectă în totalitate principiul centrării pe rezultate și standardele pentru asigurarea calității în Zona Europeană a Învățământului Superior, adoptate de European Association for Quality Assurance in Higher Education.

Indicatorii de evaluare a performanței în cercetare

În privința evaluării activității de cercetare, proiectul de metodologie distorsionează grav sensul activității de cercetare, și nu evaluează performanțele (rezultatele) reale în cercetare, ci doar mimarea formală a unei astfel de activități.

Metodologia introduce niște indicatori care nu corespund noțiunii general acceptate de cercetare, menționând ca nivel minimal condiția ca „interesele de cercetare să fie predominant instituționale” sau ca nivel de referință condiția ca activitatea de cercetare să fie „relevantă predominant național”. Prin definiție, activitatea de cercetare se referă la producerea de noi cunoștințe, care pot fi noi numai dacă sunt

astfel pe plan internațional. În caz contrar, nu poate fi vorba de o activitate de cercetare, ci de documentare. Nu există deci, în general, cercetare relevantă pe plan instituțional sau național, ci doar cercetare mai mult sau mai puțin relevantă pe plan internațional. Doar în cazul domeniilor cu specific național, cum ar fi limba și literatura română, relevanța pe plan internațional se poate reduce la relevanța pe plan național.

Metodologia menționează drept indicatori ce atestă activitatea de cercetare numărul granturilor de cercetare, numărul de publicații și transferul cognitiv și tehnologic prin consultanță, parcuri științifice, etc. Conform principiului centrării pe rezultate, principiu foarte important și pe care metodologia îl declară că îl respectă, numărul granturilor de cercetare, care oferă un sprijin financiar pentru activitatea de cercetare, fiind deci un mijloc de obținere a rezultatelor cercetării și nu rezultatele însele, nu ar trebui să se regăsească printre acești indicatori. Indicatorii de evaluare a activității de cercetare ar trebui să se refere strict la rezultate, care sunt publicațiile recunoscute pe plan internațional și brevetele. De asemenea, existența școlilor doctorale nu atestă prin ea însăși existența unei activități de cercetare. Certificarea îndeplinirii unor standarde de calitate sau excelență în cercetarea științifică nu poate fi făcută de simpla organizare, urmărire a desfășurării sau avizare a activității de cercetare, ci de recunoașterea pe plan internațional a calității sau excelenței. Eliminarea din activitatea de cercetare a practicilor neconforme cu etica, cum ar fi plagiatul, nu trebuie să fie o normă de referință, ci o normă de bază care să definească întreaga activitate de cercetare din universitățile românești.

Indicatorii referitori la valorificarea cercetării confundă necesitatea publicării rezultatelor cercetării (care au scopul validării acestora de către referenții revistelor sau editurilor, respectiv scopul diseminării acestora) cu activitatea didactică (deoarece editarea de publicații pentru scopuri didactice nu este o activitate de cercetare) și cu aplicarea rezultatelor cercetării (prin transfer tehnologic sau realizarea de produse noi). Se face o confuzie între diseminarea rezultatelor cercetării (care se face în principal prin publicații științifice) și popularizarea în mass-media a rezultatelor.

Propunem, deci, înlocuirea indicatorilor de evaluare a activității de cercetare din versiunea actuală a metodologiei cu următorii:

Programarea cercetării

Min: Universitatea a adoptat documente care specifică relația dintre predare și cercetare în cadrul instituției și practicile de obținere și de alocare ale resurselor pentru cercetare.

Ref. 1: Cercetarea dispune de resurse financiare, logistice și umane suficiente pentru a realiza obiectivele propuse.

Ref. 2: Cercetarea reprezintă o componentă importantă a activității universității. Cel puțin 20% din veniturile universității sunt alocate cercetării. Cel puțin 25% din norma de lucru a cadrelor universitare este alocată, în medie, activității de cercetare.

Realizarea cercetării

Min: Realizarea cercetării este atestată prin publicații și brevete, corespunzător documentelor programatice ale universității. Dacă universitatea este organizatoare de studii de masterat sau doctorat în anumite domenii, cel puțin 40% (pentru masterat) sau cel puțin 80% (pentru doctorat) din cadrele didactice din respectivele domenii au o activitate de cercetare materializată prin publicații sau brevete recunoscute pe plan internațional, publicate în ultimii 5 ani.

Ref: Universitatea se află printre primele 500 de universități ale lumii, conform clasamentului Shanghai.

Notă: se consideră publicații recunoscute pe plan internațional:

- Articole în reviste indexate de ISI Science Citation Index Expanded, Social Sciences Citation Index sau Arts & Humanities Citation Index
- Numai în științe socio-umane (cu excepția economiei și psihologiei) și arte: se consideră și articole în reviste indexate în baze de date internaționale, cărți publicate la edituri cu prestigiu internațional
- Numai în științe cu specific local (limba și literatura română, studii culturale românești, istorie națională, drept național): se consideră și publicații în reviste sau la edituri recunoscute de CNCSIS.

Valorificarea cercetării

Min: Rezultatele cercetării sunt valorificate prin licențierea brevetelor, transfer tehnologic și consultanță ce presupune înaltă expertiză științifică, corespunzător documentelor programatice ale universității.

Ref: Peste 5% din veniturile universității provin din licențierea brevetelor, transfer tehnologic, consultanță ce presupune înaltă expertiză științifică sau din dividende de la firmele înființate pentru a exploata inovațiile realizate în cadrul universității.

Valorificarea calificării prin continuarea studiilor universitare

În forma prezentă, metodologia folosește drept indicator procentul absolvenților care sunt admiși la studii universitare de masterat. Acest indicator poate fi îndeplinit formal de universități prin admiterea la masterat, în mod preferențial, a propriilor absolvenți. Indicatorul ar trebui deci înlocuit cu procentul absolvenților care sunt admiși la studii universitare de masterat *la alte universități*.

Nivelul de satisfacție al studenților în raport cu dezvoltarea profesională și personală asigurată de universitate

Acest indicator, care măsoară direct nivelul de satisfacție al principalilor beneficiari ai serviciilor universității, este extrem de important în evaluarea calității acestor servicii. Metodologia ar trebui să specifice un mod de colectare a opiniilor studenților care să certifice obiectivitatea acestor opinii și să nu permită manipularea lor; de exemplu, prin chestionare anonime, înseriate, care să fie depuse în urne speciale, și nu colectate de profesori în timpul orelor. Este necesar ca studenții să nu poată fi manipulați prin motivații cum ar fi amenințarea că diploma lor nu va fi recunoscută sau că universitatea nu va primi suficienți bani și deci ei vor avea de suferit dacă ei nu vor evalua pozitiv activitatea universității.

Consultarea angajatorilor

Angajatorii sunt, alături de studenți, principalii beneficiari ai serviciilor oferite de universități. Ei ar trebui să aibă un cuvânt important de spus în evaluarea universităților. În varianta actuală a metodologiei, ei sunt implicați doar prin:

- folosirea procentului de absolvenți angajați, drept indicator de evaluare (criteriul B.2.1.1);
- menționarea, doar ca referință, a necesității consultării unor reprezentanți ai angajatorilor pentru revizuirea programelor de studiu (criteriul B.1.2.3)

Credem că angajatorii ar trebui să evalueze direct calitatea educației oferite de universități, pe programe de studiu și domenii. Aceasta s-ar putea face prin chestionare procesate de Institutul Național de Statistică (INS), având în vedere că INS trimite oricum chestionare firmelor.

Posibilitatea de înlăturare din procesul de predare a cadrelor didactice fără performanțe

Conform standardelor pentru asigurarea calității în Zona Europeană a Învățământului Superior, adoptate de European Association for Quality Assurance in Higher Education (Raportul Bergen), instituțiile trebuie să aibă posibilitatea de a înlătura profesorii de slabă calitate din procesul de predare, în cazul în care aceștia nu își îmbunătățesc performanțele, ulterior constatării unor performanțe slabe. Metodologia elaborată de ARACIS nu conține această prevedere și ar trebui să o includă.

Relevanța diversilor indicatori pentru alcătuirea unui top al universităților românești

Ulterior publicării metodologiei, comunicatul de presă oficial al MEdC și presa a sugerat că această metodologie ar putea fi aplicată pentru alcătuirea unui top al universităților românești. Credem că, dintre criteriile verificate prin această metodologie, ar putea fi folosite pentru alcătuirea unui astfel de top doar acelea care exprimă direct rezultate ale activității de învățare și cercetare, cum sunt:

- evaluările făcute de studenți și angajatori;
- rezultatele în cercetare (publicații de relevanță internațională, brevete, venituri din valorificarea rezultatelor).

Evaluarea colegială internațională

Considerăm că metodologia ar trebui să menționeze explicit, cel puțin ca nivel de referință pentru criteriul B.1.2.3, necesitatea evaluării periodice a programelor de studiu, prin evaluare colegială (peer review) de către experți de la alte universități decât cele din țară, preferabil de la cele din top 500 mondial, pentru asigurarea obiectivității acestor evaluări.

De asemenea, tot pentru asigurarea obiectivității evaluărilor, ARACIS ar trebui să se bazeze în principal pe evaluatori străini. Deși apelul ARACIS la evaluatori se referă și la evaluatori din străinătate, pagina de pe site-ul ARACIS care ar trebui să ofere informații în engleză pentru evaluatori străini, http://www.aracis.ro/comisiile_en, nu conține nicio informație, ceea ce arată dezinteresul ARACIS pentru folosirea de evaluatori internaționali.

Auditarea externă a ARACIS

Metodologia prevede înființarea unei Comisii consultative și de auditare care să auditeze evaluarea făcută de ARACIS. Faptul că această comisie este sub controlul ARACIS, făcând auditarea la cererea Consiliului ARACIS și pe baza unei metodologii aprobate de Consiliul ARACIS, sugerează că respectiva comisie nu va putea face o auditare independentă, obiectivă, a evaluării făcute de ARACIS.

Considerăm că metodologia ar trebui să prevadă auditarea periodică a activității ARACIS de către European Association for Quality Assurance in Higher Education.